

¿Frontera?, ¿quina frontera?

A la ratlla del sud, un continu urbà d'Alacant a Elx amb penetracions rurals de certa entitat, l'escriptor en català treballa, com a tot el País Valencià, o a tot arreu, amb la difícil normalitat de qui viu a un territori on la llengua *que més corre* segueix sent una altra. Ells, però, no se senten vivint en cap frontera, si no és que tots nosaltres hi vivim.

Biel Sansano

No és fàcil parlar dels escriptors que viuen a la frontera quan no sabem on és aquesta, ni si n'hi ha una, dues o més. Dic això perquè una cosa és parlar de la ciutat d'Alacant i una altra dels pobles que es troben al sud d'aquesta capital administrativa. Segurament, són dues fronteres diferents: la primera és una frontera mental que té molt a veure amb una ciutat administrativa vinguda a més i que planta cara a València per causes molt diverses, i no sempre sense raó. La segona, té més a veure amb característiques de tipus lingüístic, geogràfic, polític, etc., i d'alguna manera ve conformada per pobles com Monòver, el Pinós, Novel·la, el Fondó de les Neus, Crevillent,

Santa Pola, Elx o Guardamar, els quals no tenen res a veure amb Alacant, ciutat on només acudeixen per qüestions forçosament burocràtiques.

En aquestes latituds, els escriptors que es defineixen com a tals i en català solen ser persones entre els 20 i els 50 anys, majoritàriament escriuen versos, són barons —les escriptores són més aviat una *rara avis*—, i van des dels que ja tenen publicat un conjunt d'obra d'un cert pes, com Emili Rodríguez Bernabeu, Lluís Alpera, Andreu Morell, Antoni Ródenas o Gaspar Jaén, fins als que han guanyat alguna vegada algun premi literari o s'acaben d'estrenar en l'ofici editant els seus textos en qualsevol publicació comarcal o general, com Enric Balaguer, Joan Serrano, Rafael Poveda, Joan Carles Martí, Maties Macià o Josep Antoni

Aznar, tot passant pels joves que ja tenen un volum o dos en el mercat: és el cas de Josep Manuel Blasco, Miquel Martínez o Joaquim González i Caturla.

Amb alguns d'ells hem parlat de fronteres i escriptures, i de quina és la seua situació als llocs on viuen. Rafael Poveda, de Monòver, pensa que el fet de viure al seu poble no el condiciona en absolut «perquè, mira, jo només veig TV3, cada dia i cada setmana llig l'*Avui* i *EL TEMPS*, que des de fa uns mesos totes tres coses arriben regularment a Monòver. A més, com que vull saber moltes més coses sobre la meua literatura i la meua cultura en general, només llig en català. Aquesta és la meua situació. És clar que a banda d'això faig la meua faena de cada dia i col·labore amb els meus veïns

«Més que escriptors de frontera som escriptors a la frontera».

de Monòver per anar fent coses».

Però el fet més discutit per tots ells és el terme de «frontera», sobre el qual no sempre es posen d'acord. Així, per a Gaspar Jaén: «Jo no parlaria de nosaltres com a escriptors de frontera, sinó com a escriptors a la frontera, perquè, al meu parer, no hi ha gaire característiques comunes que ens donen cap particularitat com a tals «es-

per tot allò que no faça referència a Barcelona o, si més no, a Catalunya. Jo hi he viscut 46 anys i puc dir-ho. Està molt bé això dels PP.CC., però que s'ho servesquen en les Rambles o en la plaça de Catalunya. Nosaltres, per a ells, som uns sers que despertem simpatia però que no saben ben bé ni on vivim ni què és el que fem. I tot un altre problema és el de les fronteres in-

Però la cultura catalana presenta situacions molt diverses en totes aquestes comarques. En la major part d'elles s'observen símptomes de recuperació prou evidents, sobretot a una ciutat com Elx. Per a Lluís Alpera, que malgrat no ser d'Alacant, hi resideix des de fa molts anys: «La cultura catalana a Alacant es troba en una situació difícil, i en alguns casos, regressiva. S'ha passat dels petits intents de normalització cultural dels anys 70 a una clara situació de rebuig. Això no obstant, i malgrat el cansament de bona part dels activistes culturals de la dècada passada, s'observa un incert relançament de les plataformes culturals catalanistes produït pels estudiants de la Universitat d'Alacant, que vinguts de les seues respectives comarques —sobretot les del nord d'Alacant—, durant els seus estudis o en acabar-los, s'incorporen a la vida diària de la ciutat. Això és un petit símptoma d'un possible agent dinamitzador al si de la ciutat. Això, però, no és prou. Considere que ens cal una mínima plataforma editorial, mínima i modesta però que funcione i que possibiliti el naixement i la difusió de les noves promocions».

«Les fronteres interiors a les nostres grans ciutats, això sí que són fronteres».

criptors de frontera». I, potser, més que escriptors a la frontera, escriptors que vivim ací baix. Però, com a persona o escriptor, per a mi, en aquests moments, el món no es queda reduït ni a la província ni als PP.CC. Des d'Elx, tenim un aeroport internacional a 10 minuts i en tres quarts som a Barcelona o a qualsevol altra part del món.

Podem veure TV3, els canals de la televisió espanyola, o qualsevol altre canal de televisió si ens instal·lem una antena parabòlica, a més tenim Tele-Elx o la Televisió Il·licitana, que ens permeten veure els nostres veïns eixint pel mateix aparell domèstic que Reagan o Gorbatxev, per explicar-nos què fan, amb qui s'han casat, de qui s'han separat o qui són els que realment ens defineixen com a escriptors: les relacions amb la resta del món i la relació amb nosaltres mateixos, és a dir, amb l'oferta feta i amb els estímuls que poden donar-li origen».

Però entre ells mateixos hi ha molts matisos sobre aquest tema: «Per a mi —ens comenta Antoni Ròdenas, de Monòver—, no és un problema tant de viure a la frontera lingüística com del desinterès que mostren els barcelonins

teriors a les nostres grans ciutats. Això sí que són fronteres».

Viuen en pobles i llocs diferents situats a escassos quilòmetres. I encara que de tant en tant hi ha temps per fer tertúlies i per prendre part en activitats conjuntes, les seues valoracions sobre la situació de la cultura catalana en aquestes latituds, ofereixen diversos matisos, entre l'esperança d'un futur incert però factible i l'escepticisme i la desesperança més crua. Per a Miquel Martínez, de la Vila Joiosa i que viu a Alacant, «la cultura catalana a Alacant és una cultura de francs tiradors, no hi ha una continuïtat en res i hi ha una mena d'impossibilitat endèmica de coordinar cap esforç. És, al meu entendre, una contínua centrifugació de forces. La cosa està estàtica, aturada. Tant que es parlava de la introducció del valencià a les escoles, i a Alacant no ha canviat res. I si parlem de futur, hem de dir que aquest, en bona mesura, depèn de dos factors: d'una banda, l'impuls que hi puguem donar les comarques on encara hi ha una certa vida cultural en català; de l'altra, una major implicació dels dirigents i gestors de les institucions de la ciutat i de la universitat».

Per a uns altres, com Joan Serrano, la situació no és tan dolenta, i el fet de viure al poble té els seus avantatges: «Home, jo visc a Monòver perquè és el meu poble i m'agrada viure-hi. Però també, i sobretot, perquè tots aquests pobles no tenen la marxa que té Barcelona o València i això et deixa moltes hores per a poder dedicar-te a les teues coses i sobretot, a treballar i a escriure que és el que m'agrada. Jo estic convençut que si visquera a qualsevol ciutat, no escriuria ni una tercera part del que escric».

En certa mesura, aquestes comarques sí que els estimulen a escriure i tenen una certa incidència en les escriptures concretes. Per a Lluís Alpera, hi ha unes característiques que poden relacionar, per exemple, Joaquim González i Caturlla, Antoni Ròdenas, Emili Rodríguez Bernabeu, el mateix Gaspar Jaén i molts dels joves que van eixint, perquè en els seus textos l'entorn on viuen és present. No és que els condicione exactament, sinó que els estimula a escriure, a parlar de les coses que veuen i senten cada dia: els temes, el lèxic. Les imatges, les referències que hi fan, etc., estan contextualitzades en un espai geogràfic molt determinat i que coincideix amb les comarques del sud.

En general no s'han plantejat el tema de la professionalització com a tals escriptors, i no perquè no vulguen dedicar-se a l'ofici, sinó més aviat perquè viuen amb unes certes comoditats fent altres oficis que els deixen molt de temps lliure per poder escriure. Amb tot, la professionalitat, diuen, depèn de fer la feina ben feta. Tanmateix, per a Miquel Martínez: «Des d'Alacant és difícil, perquè els mitjans de comuni-

cació locals donen molt poc joc. D'altra banda, les comunicacions amb altres plataformes editorials o de publicacions no sempre són fàcils, i, a més, de vegades estan saturades. Així i tot, sí que me l'he plantejada a mig termini».

I per acabar, ens comenten que el futur és sempre individual i depèn bàsicament d'allò que siga capaç d'escriure. □

sèn Cinto sinó pel seu homònim Pere Verdaguer, professor, escriptor i periodista que ha dut a cap una intensa activitat tant en el camp de la reivindicació lingüística com en el de l'expressió literària.

Però Verdaguer incità els seus col·legues a esdevenir autors d'una obra i no només pares d'un únic llibre. A més, Verdaguer ha estat un home clau per a la continuïtat d'una tradició generacional que va de Pons a Tocabens, com també home-pont entre ambdues bandes catalanes del Pirineu.

Una consciència literària, Cerdà, un ferment d'activisme cultural, Verdaguer, i un poeta mig ermità, mig xaman, Fran-

ESCRIURE A LA CATALUNYA NORD

Un grapat de divines sorpreses

A la Catalunya Nord els últims anys han vist l'aparició d'una generació literària jove, brillant i professionalitzada i la consolidació d'unes estructures que permeten esperar encara un enriquiment major.

Jaume Queralt

Incontestablement el tsar de la literatura catalana del nord és Josep Sebastià Pons. Ho era quan vivia i ara encara més, amb la revaluació de la seva obra amb motiu de la celebració del centenari del seu naixement (1886). Però això no ha de fer oblidar la contribució de personatges com el perpinyanès Carles Grandó, el serretà Edmund Brases (amb una obra del qual, *L'ocell de les sirenes*, s'inaugurà a Barcino la col·lecció Tramuntana, dedicada als escriptors de la Catalunya del Nord). Ni tampoc no podem silenciar l'eco d'Esteve Casaponsa o de Joan Amades.

A la Catalunya del Nord els anys del post-68 són una bona època literària, tant pel nombre dels escriptors que hi apareixen com per la varietat i l'avanç qualitatiu de les obres. Assenyalen un despertar, una eclosió quasi miraculosa, tenint en compte la minsa realitat demogràfica i sociolingüística d'aquestes terres septentrionals. Aquest període, dominat per la consciència literària, tant ètica com estètica de Jordi Pere Cerdà, poeta i dramaturg (que fa poc ens ha donat una obra mestra amb *Col·locació de personatges en un jardí tancat*). És també un període verdaguerià i no per mos-

Una jove generació d'escriptors despunta a Catalunya Nord.